

TÁRROGATÓ.

Vegyes tartalmu lap,

a gazdasági egyesület, vidéki- és városi nőegylet, s a Szamos-Tisza hát közlönye.

Megjelenik: Hetenkint egyszer szombaton reggel. Szerkesztői Iroda: Várutca 53-ik szám első emelet. Kiadó-hivatal hová a hirdetések és előfizetési pénzek utasítandók: templom-utca 548 sz.	Előfizetési feltételek: Helyben egészévre 4 ft. félévre 2 ft. negyedévre 1 ft. Vidékre postán, egészévre 4 ft. 50 kr., félévre 2 ft. 25 kr., negyedévre 1 ft. 13 kr. Egyes szám ára: 10 ujkr. Zombori Gedő felelős szerkesztő.	Hirdetések ára: három hasábos petítor egyszeri hirdetésnek csak 5 kr. kétszerinél 4 kr. háromszorinál 3 kr. Bélyegdíj minden beíratásért 30 kr. A nyílttérben a háromhasábos petítor beíratási díja 20 kr. Kiadó Kovács Márton.

Sárköz mart. 27. 1863.

NYITLEVÉL

Kende Lajos barátomhoz.

Kedves barátom!

El nem kerülhetne figyelmedet azon mozgalom, mely a mult év végével a hazai napi sajtóban, egy létesítendő jószág vagy föld vételi társulat alakulása tárgyában nyilvánult.

E mozgalom, a mely egyrészt a magyar földbirtokosok szorongatott, és minden tekintetben mostoha helyzetéről fájdalomig hű tanúságot tett; egyszersmint feltünteteti azon nagy különbséget, mely általában a fekvő-birtok valódi becsé, és azon ár vagy jövedelem közt létezik, a melyet a felforgó viszonyok közt képvisel; és a szóban lévő társulat célja — ha jól felfogtam — oda lett volna irányozva, hogy a hazafias tőkeerő egy kis megfejtésével a kényszerült eladások által, már is megrongált földhitel emeltessék.

Ezen cél sokkal nemesebb volt, hogy sem a sükkert bár csak kétkedéssel is gyengíteni kívánta volna valaki, míg a körül ismert nevű tekintélyes hazánkfiait láttuk buzogni; de most midőn az eszme úgy látszik részvét hiánya miatt — háttérbe szorult, bátran kimondom, miszerint a dolog létesülhetésén mindig kétkedtem, minthogy nem bírtam megérteni azon kapcsolatot, mely itt a magány érdeket a közössel össze füzte volna.

Nem érthettem meg, hogy lehessen a tőkét abban értékelni, hogy drágábban megvétel-sék, a mi különben olcsóbban megkapható lett volna, továbbá azt sem, hogyan lehessen a mostani viszonyok közt a tőzsért reá birni, hogy helyzetét a földbirtokos mostoha állásával felcserélje.

Bár mint legyen is ez, jelen soraim célja, veled kedves barátom — egy más eszmét közölni, melyre engem a fentebbi előzmények vezettek, és mely iránt nagyon óhajtanám véleményedet tudni.

Ugyan is, én mostani helyzetünk legnagyobb baját nem abban látom, hogy jószágainkat olcsón kénytelenítettünk néha árulgatni, hanem inkább abban, hogy míg azokat birjuk, nem vagyunk képesek eléggé kiaknázni; és ennek okát egyrészt a személyes hitel hiányában, másrészt pedig az okszerű gazdálkodás lassu terjeszkedésében találom. Szerintem tehát a földbirtokos közönségen két módon lehetne leginkább segíteni. Először: ha kölcsönös támogatás által a személyes hitel előmozdítandó, és másodsor: ha azon értelmi és gyakorlati erőket, melyek a gazdaság körül működnek — szaporíthatnók és fokozhatnók.

E két nagyfontosságú cél, véleményem szerint egy megyénkben alkotandó haszonbér-

leti egylet által volna legjobban elérhető és eziránt kérem ki figyelmedet.

Egy ily egyletnek célja volna: magát közbe vetni, valahányszor egy birtokos jószágának kellő értékesítésére, akár a szükséges tőkében, akár pedig úgy mint az tömegeknél özvegyeknél és árváknál, sőt néha távol lakó tulajdonosoknál is lenni szokott, személyes képességben szükkölnék.

Az egylet, véleményem szerint a megye közbirtokosaiból állana, kik vállalatuk biztosítására bizonyos összeget az egyletnek leköténének, és késznek nyilatkoznának a megyében kebelezett fekvő jószágokat, egy bizonyos maximum és minimum kiterjedésig, határozott számú évekre például 9-től 21-ig haszonbérrelni. Ha valaki bár mily viszonyoknál fogva jószágát személyesen kezelni nem kívánná, azt a társulatnak a kellő felvilágosítás mellett felajánlaná. A társulat erre saját tagjai közül, egy küldöttséget menesztene a helyszínére, a mely küldöttség a szóban lévő birtok, okszerűen remélhető tiszta jövedelmét felbecsülné, és a tulajdonosnak ezen becsü alapján tételnék az ajánlat. Ha az ezt felfogadja, akkor a társulat haszonbéréről gondoskodnék, és ezt vagy a szomszéd birtokosok sorából, vagy a földmivelés körül annyi érdemekkel bíró gazdasági osztályból, hogy ha épen a körülmények úgy hoznák magukkal, a jószág

TÁRCA.

Mutatványok NAGY LÁSZLÓ hátrahagyott költeményeiből.

II.

HA MEGHALOK...

Ha meghalok, ha meghalok, porom
Ne fedje jel, ne ékes sírhalom,
Hol a vidék kihalt, ki nem virul:
Aludjam ott háborítatlanul!

Ne nőjön felettem fű, virág,
Ne düljön síromra, fa, lombos ág;
Ne zengjen eszalógyán dalt, éneket,
Magányos, elhagyott sírom felett.

Kinek e lét kietlen pusztaság,
Porin, hogy nőne ott illatos virág?
Kinek e lét egy nagy átok vala,
Hogy zengne ott nyájas madár dala?

Ki nem látott csak fagyáló telet,
Hogy viríthatna sírján kikelet? —
Te légy társa sírom gyász éjének,
Csak te légy társa éji fergeteg!...

Ha szárnyad a végtelen légbe dől,
S riadva fut minden dühöd elöl: —
Jöjj s zúgji felettem síró hangokat —
Igy alszom én legédeseb álmodat. —

ÁRVA LÁZÁR.

(Néj es beszély.)

I. A borjuk pásztora.

A megyéről ugyan, melyben igénytelen szegény hősünk született, szolgált és szenvedett a Losonci féle kistükör — híre mindenha érdemes szerzője csak annyit ír, hogy „ha tetszik ne hagyd el“ mi más szavakkal annyit tehet: „nem nagyon érdelem, hogy fölkeresd“ még is — kegyes olvasó! ha a kristály tiszta hideg vizet, az egyiptusi hagymákkal versenyző vöröshagymát izlelni, a szép idomú hegyeket, becsületes szegény embereket, a mezei munkában is szorgalmasan fáradozó izraelitákat — ez ritka! — a csép forgatásban páratlan türelmi jámbor oroszokat szemlélni, — ha a szobranci cigányóci, szlatinkai és ungvári fürdők jótékonyosságát élvezni akarod, vagy óhajtod, — menj el biz oda egész resignatióval! — hisz ez — képzeletben igen könnyen megtörténhetik!

E megye éjszaknyugoti szélében találok meg, a helységet — Hagymafalvát — melyben Árva Lázár borjúpásztorokodék. E helység fekvése nem regényes, — csak egyszerűen szép. Nem emelkednek fölötte föllegekben mosdó bércek ormai, — körötte csak apró dombok üldögélnek; — nem ki-gyóznak alatta ezüst habú folya-

mok szalagai, — csak kis csörgeteg ugrál közepén, gömbölyü kövek tetején sietve a keszeggel, kárász és rákkal gazdag Latorcába. Házaiba nem vezetnek virágoktól illatozó előcsarnokok, — csak négy szögletű pitvarok és igénytelenül kattogó fakilincsek. Legelőjén kövér csorda rágja az illatos füvet s viszi haza, napjában kétszer a sajtártejet melynek tiszta kézzel jól kimivelt vaját az ungvári piac, jó pénzért vásárolja meg. Itt terel az idei és tavalyi borjuk virgona nyáját a harsány füttyü Árva Lázár, rákönykölve, ottan ottan pásztorbotjára, melylyel ő — ködös időben — a fecskét és nyulat elüti, az országúton sétáló varjút megsántítja, a békavadász golyát — alant röptében ügyesen lesújtja, az éji kalandok fölött merengő bakancsos bajsza hegyét megpírezeni, — a fagyöngyöt — nyája számára a magas tölgyekről — bokrával tördeli s a bogározva nyargaló borju előtt a mező porát fölkarvarja; — ki, alkonyatkor, a hagymafalvi tehének borjait, hosszú ostorával, minden udvarra föltereli, egyre pedig önmaga hatja föl, mert ott lakik és várakozik ő reá Zabhegyi Julcsa — kinek igaz apja ninesen; — ki nyaratszaka, sárga-barack; őszönte, szőlő-fürtök dolgában fogyatkozást nem lát; — kinek arcából a bibor vér csak nem kicseppen, ajkáról a csók csak nem lecsordul, szeméből a szerelem csaknem megszólal; ... és Árva Lázár, csupán ezekért — semmi egyébért — hajtja föl a gyepek udvarra és köti be a tiszta ólba Julcsaék féléves tiszó

okszerű parcellázása mellett, az értelmesebb parasztagazdák rendjében könnyen találta. Ezen alhasznbérlőknek a becsálhoz képest, csak egy pár százalékkal többet kellene fizetniök, és ez volna a társulat haszna, azon teher és felelősségért melyet, a tulajdonos irányában vállalt.

A hasznbérlőnek mindenek előtt képességéről kellene tanúságot tennie, azután pedig egy tervezetet készíteni, mely szerint a hasznbér összeget a kérdéses jószág jövedelméből biztosítani véli, és ha az egylet helybenhagyását megnyerte, ennek keresztül vitelére szigorúan köteleztetnék. Különben ez a jószágnak csak bizonyos részét, például az őszi termelést terhelné, a többi gazdasági ágazatokra nézve teljesen szabad tér nyílna neki, tehetségei kifejtésére, és érdekének előmozdítására.

Több részletekre ez uttal nem bocsátkozom.

A vállalat közhasznú volta, rendes kezelés mellett, ugy hiszem világos. A tulajdonos biztosítva van nem csak jövedelmének esalhatatlan pontossága, hanem még jószágának rendes és okszerű kezelése és jödkarban maradása felől; sőt ha, a mit nem kételek, a magyar földhitelbankkal e tekintetben egyezmény történnék, ugy az egylettel kötött szerződés alapján, minden más formalitás mellőzésével törlesztési kölcsönt nyerhetne.

A hasznbérlő minden egyéni szeszélytől független helyzetet, és képességének kedvező tért nyer, melyen egy bizonyos, természetesen igen méltányos és olcsó hasznbér biztosítása mellett, saját hasznára a legnagyobb tevékenységet fejthetné ki. Mig őt egy részt az egyletnek; s így tehát az összes független földbirtokosságnak figyelme, minden hibában és visszaélésben szüntelen korlátozná, addig más részt ugyanennek közbenjárása, ha bizalmat érdemel, kieszközli számára, a takarékos és más pénztáraknál azon hitelt, melyre néha szüksége lehet.

Az egylet maga, ha ügyeit pontosan és óvatosan viszi, minden tetemesebb pénzaldozat nélkül, szép nyereségben részesülne, mert azt hiszem, hogy a fentebbi előnyök megszerzéseért 5 sőt 10 százaléokban is szívesen részesítenék az illető tulajdonosok által. Hogy a vidék mennyit nyerne az által,

ha minden képességnek, és a jó akaratnak tér nyílnék, hosszasan mutogatnom fölösleges. Én azt hiszem, hogy ezen viszony annyi csábító erővel bírna a hasznos munkára törekvő gazdaközönség előtt, hogy az egész országból ideszivárogná a szakavatott értelmiség, sőt a kisebbszertü beruházási tőke is, mely talán semmi más módon hathatósabban nem irányoztathatnék a föld javitgatására, mintha neki egy szabad tér nyíthatnék.

Magyarozatul még egy példát idézek. Emlékezel-e mily figyelmet gerjeszte és mennyi megjegyzésre adott alkalmat Herceg Eszterháznak azon határozata, miszerint összes temérdek birtokait hasznbérbe bocsátotta? Az esetet nem részletezem; csak arra kérlek: képzelj el, mily sok tekintetben lett volna előnyös, ha ama szándékával a Herceg egy országosan alakult, vagy megyénként fennálló ily hasznbérleti egyletekhez fordulhatott volna! Sapiienti sat!

Kérlek kedves barátom, vedd fontolóra az itt futólag közölt eszmét, és légy szives iránta vélekedésedet közölni.

Végtelenül örülök, ha az indítvány hasznosnak találhatnék, és megyénk jó példát szolgáltatna a követő-re.)*

Isten veled! Igaz híved B. Vécsey József.

MÉG EGYSZER A SZATMÁRI VASÚT!

E lapok 13-ik számában Beszedics Vilmos ur, a szatmári vasutat a lehetőségek közé sorolja. Ez előre kimondott

* A minő köszönettel tartozunk ez eszméért a nemes Báronak, ki minden jónak és szépségnek egyik zászlótartója, oly tisztelettel kérjük fel, főbb és értelmesebb birtokosainkat, hogy ez egyletet segítsék életre. Öszveronott ur lakok, kimerített ehonott jószág mutatja csak nem minden ponton, hogy a birtokok oly hasznbérlők kezében vannak, kiknek hazájok a pénz, törekvésük magok számára haszon, —nem gondolva azon roppant kárral, mit a birtokosnak a hasznbérleti idő kitelte után hátra hagynak. Ki eddig kénytelenült birtokát hasznbérbe adni, az el lehetett készülvé, hogy pusztá teiket, romlott házat, kihasznált földet kap vissza, s a helyreállítás többbe kerül, mint a hasznbér. Az ily jószágok rendszeren egyik hasznbérlő után a másikat fogadták be, mig elpusztultak. Itt az idő, a zászló kivan tűzve, hasznbérlőinket megmenthetjük, visszaadhatjuk értelmes magyar gazdáknak, s kényeret adhatunk több családnak, melyek a társulatot áldani fogják. A „hasznbérleti egylet” eszméjében, már első percre — nemzet-életi fontosságát látunk, s azért az egylet életre küzdését munkáló eszmék vitaterének lapunkat felajánlvá kérjük, hogy ahoz mindtöbben hozzá szólnai sziveskedjenek. Szerk.

anathema, ez ily apodictice tett bírálat, vagy elítélés — magamsem tudom minek nevezem — engem nagyon meglepett, már csak azért is, mivel mint bevallottam, hogy a szatmári vasút eszméje lelkemhez forrt; de nem kevésbbé lepett meg, vagy helyesebben cubica ratióra nevelte meglepetésemet Beszedics urnak indokolása.

Mielőtt a lehetőség — Beszedics ur lehetlensége ellenébe — eszméjét vitatnám, megpróbálom a lehetlenség indokolását mérlegelni; s eszme menetét a lehetlenség irójának helyesebb irányba téríteni, de csak úgy ha lehet.

1-ör. Azt mondja B. ur, hogy a szóban forgó vasút építése, másokhoz képest gyermekjáték; tehát nem abban van a lehetlenség. Én a szatmári vasút építésének olcsóságát s ebben fekvő előnyt azért említettem fel, s ugy hiszem elég érthetően, hogy erre nézve nem kellettén nagy tökétf befektetni, a kívánandó kamat mennyiség is kisebb lehet vagy lesz. A mi pedig nagy előny.

2-ör. B. ur azt mondja, hogy a só és salétrom kivételével, se utas, se ijar cikk se termény nincs, s ezt előadásában azzal kívánja indokolni, hogy a posta kocsi jóba egyet kettőt felkaparíthat.

Én nem tudom minő ablakból nézi B. ur e vidéket, hogy oly keveset vagy épen semmit sem lát. Gr. Széchényi némely politikusra azt mondotta, hogy: „a világot csak a megyeház ablakából nézik.” B. urra el lehet mondani, hogy a szatmári vasút vidékét csak egy sárközi háza ablakából nézi, a mi azt teszi, hogy nem ismeri vagy nem akarja ismerni a vidéket. Hogy én és velem együtt igen sokan másképen látjuk, tudjuk és ismerjük a szatmári vasút vidékét, ez bizonyos. Később széljel nézünk ha ugy tetszik a torony ablakából. De még furesább az, hogy B. urnak csak az az utas a ki a posta kocsi-ját, hát a ki saját fogatán, fogadott kocsin vagy előfogaton, vagy aki mint nem régen az akkori világ egy tisztes osztályáról anekdotizáltak — gyalog jár, az nem utas? én s velem a világ nagy része ellenkezőleg hiszszük.

(Folyt. követ.)

jét; — és azt bekötvén; nem megy más udvarra.

De ám Julesához — két három holdnapban egyszer, a főszolgabíró ur zsinóros dolmányú legénye is benéz... és ez Árva Lázárnak nagy lélekveszdelme!

Hogy Lázár mind ennek eljéit vegye: Zabhegyi Julesával jegyet váltott; és Lázár és Juliska — mint Jakób és Ráchel pásztor mátkák lőnek.

De a zsinóros hajdu és annak nagyon jó principalisa Lapockai Dezső ur — történetünk évében — az általunk, ugy a mint, körvonalozott, megyében szolgabíró (ki a nőtelen élet örömeiben legtöbb élvezet s nyugalmat — a házasságok szerkesztésében különös kedvet talált) e szívungalta szövetséget semmivé tette! — lévén Julesának 200 v. c. forint öröksége készpénzben, melyet számára egy — nevént nyilvánítani épen nem kívánó — nőtelen férfiú tett le Ungvár városának pénztárába, honnan Julesa — az említett összeget, esküvője napján vehetendi ki.

Lapockay Dezső ur — ki tudja mi okból? a Julesa jövendőjére, minden élő lények fölett, leghatályosb befolyással birt; tanácsát mind Julesa, mind ennek férjtelen anyja — Eszter — parancsként telyesítik; — kifogásokról és mentegetőzésekről gondolkozni sem levén szabad: Julesa fél év alatt, hajdu tisztné lőn, és 200 forinttól dagadó tárca feszíté zsebét a zsinóros ember dolmányának.

(Folyt. követ.)

Régiség tár.

Őszinte hang a románokhoz.

(M.P.) Egy öreg magyar ki felszadná tovább követé figyelemmel nemzetelünk fejlődését — szól hozzátok román nemzetiség! kikkel a jó s bal szerenese e magyar nemzetet századok folytában testvériesen összefűzte. E sorokban rokon szeretettel fölvilágositandó, miként mi nyelv, vallás és nemzetiségi szokások tekintetében soha rajtatok erőszakot sem nyomást nem követtünk. Vannak azonban, kik titeket ellenünk mostohán idegenítve igazgatnak, kik kitűnő üres nyeresemények biztatásával ámitanak*). Ezek elfogult vagy éretlen tanácsadók, kik — mint közelebb rátok súlyosult — himárba vezetni indulnak. A magyar és román nemzeti szabad renden kívül a két nemzetbeli közép, egyenlő sorsot viselt mindaddig, miglen a polgárosodás emelkedtével, amazoknak nagylelkűsége őket s a románokat is, az ő természeti szabadságukba a közelmultba visszahelyezte. Hogy pedig a magyarok titeket hajdankortól fogva testvéri szeretettel karoltak, lássátok annak bizonyosságát ez oklevél soraiból.**)

*) Ide alkalmazható Ulászló királyunk gyászemléke ezekben: „Discite mortales non temerare fidem. Me nisi pontifices jussissent rumpere foedus: Non ferret Seythicum Pannonis ora jugum.“ (Tanuljatok példámon hitet nem szegni. Ha a rossz tanácsadók vélem frigyot nem bontattak vala: ma sem törné mostoha idegen járom Pannonia népe nyakát.) Ismét: „Concordia res parvae crescunt; discordia maxima dilabuntur.“ (Egyetértés kicsint nagyra emel: visszavonás pedig a nagyot is szétosztalja.)

**) Eme régi okmányt V. Hunyad zarándi egyházmegye levéltárából másolva a jeles „Sárospataki 1863 évi I-ső füzetéből” vettük át: a közlő Baló Bénéjmin s M. P. jegyzésével.

Az urnak kegyelmét és békességét kérj új esztendőben is kegyelmeitekre.

Noha nem kételkedem semmit is, hogy kegyelmeitek az én serkengetésem nélkül is Istennek ő felségének im ez parancsoktól Hebr. 14. Pacem sectamini cum omnibus Hebr. 15. Fraternis amor maneto Rom 12: 18. Si fieri potest quantum in vobis est cum omnibus hominibus in pace vivetis. Item 1. Tim. 2: 1. 2. 3. 4. Petri 2. 15. et sequent. és többekről hasonlókról, és a maga tiszti kötelességéről meg ne emlekeznek, és hogy kegyelmeitek mind maga, mind kegyelmeitek inspectója alatt lévő atyafiak ezeket nemcsak magok előtt viselik, hanem a hallgatónak is eleibe adják ezeket a mint a sinodus generáliban is erről beszélgettünk Mindazonáltal mégis tisztelnék és kötelességemnek ismerem lenni, vévén a keresztény vallásunkon való méltóságoktól is intést róla, hogy ez irásom által is irucallyam kegyelmeiteknek ezeket:

1) Az ő felségéért, ugymint: császár és koronás királyunkért, felséges házokért, és utánok előnkbe tételt méltóságokért való könyörgést 1. Tim. 2: 1, 2, 3.

2) Tudja kegyelmeitek, hogy Istennek őfelségének ugy tetszett, hogy egész világon majd csak egyedül legyen ez az Erdélyországa a kibén annyi különféle vallás és nyelv, vagyis nemzet legyen. És mégis sub quator Receptarum Religionum et trium Nationum nomine et sub unionis Vinculo circiter 160 esztendőtl fogva egy respublika legyen, és a két nagy hatalmas birodalom között majd mint a Mózestől látottat csipke bokor egjen, és mégis meg ne emésztessék. Ennek a nagy Isten csudájának azon Isten kegyelme, külső eszközeül tévén az atyafiai szeretetet, és mutua tolerantiát a különböző vallású és értelmű emberek között, azon munkálódjék azért kegyelmeitek is, hogy ez ne romoljon, ne hidegüljön, hanem inkább erősödjék és melegedjék egymáshoz a haza lakosai között.

3) E végre, mivel hogy bölcsen mondotta volt régen valaki: „disputandi pruritus est scabies Ecclesiae” azt kegyelmeitek dum provocati távoztassák az ellenkező felekkel.

Az „egy szüle” nyílt levele a szerkesztőhöz.

Avasujváros mart. 11. 1865.

T. Szerkesztő ur!

Az igazság kívánja: lakoljon mindenki a magabüneért, s így elnézett kérek, hogy ezen teendőim s az ígért cikk el nem készülése miatt eddig hallgattam. Engem ezelőtt néhány évvel a szatmári t. ref. egyházi tanács szavazati joggal ülnökké választott; de e szép megfizetéstől keletkezett jogommal nem éltem. Lehet, hogy ki is felelték! Most azonban minthogy gyermekem is van ott, jogosultnak éreztem magam, jó szándokkal „egy szüle” név alatt említést tenni, hogy fizetés nagyobbításról levén szó, méltányos lenne a szegényül díjazott tanítókról is, kiken a nemzetletre oly fontos nevelés terhes feladata nyugszik — megemlékezni.

Mondtam, hogy a tanítók helyzete terhesebb a papokénál; de kifeletem, hogy szerencsétlen azon egyház, mely jövőjét jólmegalapított papi fizetésekben, s nem a tanítók virágztatásában látja. Tisztelettel szóltam a papságról, nem állítam szükségtelességét, sőt ajánlottam a fizetés javítását. Célom tiszta volt, tollamat ügyeszetet vezette s nem kiskedő esipkedés vágy. Azonban t. György L. ur cáfolatnak nevezett cikke meggyőző okok s nyugodt megvitatás helyett — másoldalról tamad meg. Honnan vette a t, ur cikkem azon értelmét, hogy papra nincs szükség, a templomokat be kell zárni, kereszteljen a bába, eskessen a bíró, tessen a sírásó? Levelemből ezt következtetni nem lehet, hisz én magam is vallásos ember vagyok, s egyházi felekezeteim javáért mindent megteszek és tettem. Nem azt látom én itt. Fájdalom, hogy az én szemem a középkori maradványokat lát, sértett huságot, hogy a tanárokat oda, sőt a nép nevelés érdekében fenntartandóknak tartom, mint a hol a papság áll. Nézelem szerint elfogult az, ki tekintély csorbítását abban, hogy a tanár és a pap egyként jutalmaztatik. Kinőtte már magát a tanárság a papság örökös gyámsága alól; bár fájdalom sok helyen jól képzült — főleg falusi tanítók — egyesek önkénye alatt görnyednek; a fíradó tanító szolgálja a nyugvó papnak. Éz az egyik oka, hogy a tanítóságra jobb készült ifjak közül oly kevesen találkoznak. Ezzeméremt az vessen rám követ, ki nem látja, hogy a 19-ik század, az eszmék százada, a műveltségben egyenlősíti az osztályokat, s hogy e rendszer nemzetünk művelődését akadályozza.

En tanultam, tanítottam, prédicáltam, ismerem mind két állás terheit, s tapasztalathó szólok. Ugy látom, hogy nem igazat mondott a t. ur, hogy: elülhetnek az iskolák ha pap nem lesz. En megfordítva látom a dolgot: ott lehet a templom ha iskola nincs, ha a gyermek lelkébe nem oltjuk az Isten és erény eszméjét, ha lelkét korán nem idomítjuk. Látok én 60—70 éves öregeket kik egész életükön keresztül minden vasár- és ünnepnapon a templomban hallgatnak vagy alusznak hűségesen; de azért több ismeretre, tisztább erkölcsi elvekre s tudományra nem vergődtek azon néhány Sz. Dávid zsoltárnál, melyeket még az iskolában tanultak. Nem mondtam, hogy nem volt s nincs szükség a papra, hogy az elvetett magvat az élet viszonyai ki ne szárítsák, sőt igen, a tanító és pap egymás mellett egy célra dolgoznak. De hiába beszél a pap, megmarad az öreg lelkében is a babona, 70 éves korában is a tudós aszszonyhoz folyamodik, ha az iskolában nyert művelődés

alapján fel nem világosul. Kár volt a quakkereket felhozni. Azok jámbor, jéltevő, mivel s kitűnően becsületes emberek; de azért nem mondom, hogy nekünk se legyen papunk; más nálunk a vérmérséklet, mások az égaly és polgárzatló folyó viszonyok és jellemek nálunk a papságra szükség van; de égető szükség van a buzgó mivelte tanítóokra is!

Az avasi kerületben 16 községben 18—20 ezerig megy a lelkek száma, ezen községekben papok mindig voltak, de tanítók csak mostanában kezdenek működni; és minő siralmas babonás nép ez, hatodik faluba sem akad egyén ki a nevét letudja írni, valójába itt lehet látni, hogy az ember az állatok országába tartozik.

Fájdalmas látvány az embernek s kétségbe eső kilátást nyújt a jövőbe az a szomorú tapasztalat, hogy napról napra nőttön nő a kenyérméltó szegények, éhező szűkölködők, másébe sanyalódó vagyontalanok száma, és épen azok osztályában, kik különben a föld művelés, s egyébb terhesebb foglalkozások tiszteibe az életnek nehéz igáját vonják, és még más osztálybeliek részére is juttatni kellene munkálatok gyümölcséből; mindezeknek oka a neveltelesség; azok kik részegítő italt mérnek, napjaikat heréként élik át, halmozó kincseket gyűjtötenek — egyegy községben 2—3 zsidó piszkos nyereségre soványó csaláros szíjja ki nadályként a népek zsíját, s felhizik annak véresverejétek, a szegény neveltelessé népeken kenyérméltó, minden fáradságának jutalma az, hogy a zsidó gazdag, ő pedig rongyos kunyhóban küzd az éhenhalással. Ki veszi mér az ily népek hasznát? Lehet-e ezekbe valakinek gyönyörűsége? ezt mutatja a folytonos adóexecutio is, mert itt már az se boldogul, tovább megy ha tartani nem akarja az exequent, s azon zsidók kik ily uralmat vívtak ki magoknak a nép felett, még papot sem tartanak, tán N-Károlyban van egy papjuk, imádkoznak mint a quakkerek, s urai az egész kerületnek. De van tanító minden 5—6 gyermek mellett, s azt fizetik is, azt se lehet rájuk mondani, hogy vallástalanok, mert úgy elimádkoznak magokban, hogy az ember megsajnálja.

Ne vegye senki rosszvevén tőlem, ha én saját lelkiismeretem szerinti meggyőződésemet nyilvánítom, ez csak egyéni vélemény, a hány az ember annyit az érzelem és vélemény, keletnek mindenbe tökéletesen egyezni nem lehet nem szabad, a nagy természet törvénye szerint. Az én véleményem az, hogy a tanítókat a nép nevelőket előbb tesszem a nevelésben a papoknál, és gyengében jutalmazni nem kívánom; de tisztelem az értelem okos papot, tudom hogy hivatása fontos, állása szükséges s az egy buzgalmu műveltségű pap és tanító egyérdemű kapása az ur szőlőjének.

Ezek után vagyok tisztelettel.

Kovács Imre,
az „egy szüle”

A felsőbb oszt. prot. nőnevelde első vizsgáló.

Szatmár-Németi mart. 31. 1865.

Néhány rövid óra van még hátra e naphól, és az órák lefolyásával elmerül a nap, s vele együtt az egész hó a semmiség sötét és végtelen ürébe; azonban kar volna nyomtalanul hagyni elmerülni e napot, engedje

(Másik oldalon.) Attulit Ad. 1702. 26. jun.

A közlő nem mellőzheti ez okmány két nevezetességét:

1) Az erdélyi oláh lelkészek és egyházak, mint a történelemből tudjuk, erdélyi fejedelmek korában a reform. püspökség gondja, igazgatása és felügyelete alatt voltak, de nem erőszak vagy hatalom szóval kényszerítve, hanem önkéntesen magok unióldták egyházak igazgatását illetőleg a reform. püspökséggel, még pedig szükségből: nem lévén képesek magokat igazgatni. A mint mutatta s mutatja a következők ezen unióból vagy esatlakozásból, az oláh nemzetiségre semmi hátrány és veszély nem háromlott, szokásaik, nyelvök és vallásukban teljes szabadságot élveztek. A vallásszabadság elvét tisztelő és követő reform. püspökök, esperesek öket abban nem háborgatták. A nemzeti fejedelmek letűntével fennmaradván tovább is annak szüksége, hogy az oláh lelkészek egyh. igazgatásilag valamely egyház hatóságához esatlakozzanak, a felsőbb resolútiók az oláh egyháznak szabadságára hagyták azon „recepta” egyházhöz esatlakozni, melyhez akarnak. Az ildomos és tapintatos ref. püspök Veszprémi István meghagyja fennebbi körlevelében az espereseknek az oláh egyházakat illetőleg, hogy a korábbi viszonyokból származható bármely igényről lemondva „kegyelmek semmiképen azoknak dolgába magát ne elegyítse, lássák a jámborok mit követnek, minekünk tisztünk csak az, hogy a többi között ő értük is imádkozunk, és együgyűségükért ne gyűlöljük” sat.

2) Az akkori folytonos háboruk válságai, inségei, veszélyei között a felső méltóságok (egyházi főtanács) rendelkezésből reform. ecclésiáinkban „hónaponkint való bñjtölések continuáltattak”: a háboruk megszűnésén, a fegyverek esattogása elmúlván, „a bñjtöléseknek, írja a püspök, „véget vessük”

Hangosan int a mult egyesüljünk, a románnak legjobb testvére a magyar!

Datum Albae Juliae Die 3 Januarii Anno 1702.

(Kivül.) Admodum Rdis Clarissimis ac Doctissimis viris Rdo Dno Samueli Jeneci Pastori Ecclesiae Hunyadensis Doctissimo et Fratrum Tractus Devensis Notario Cabris. Dnis et Fratrib. in Christo amantissimis patebunt Hunyad.

meg t. Szerkesztő ur, hadd foglaljak el egy kis érti becses lapjában, e nap rám nézve kedves, és édes magyarházánkra nézve, hasznos eseményének egyszerű de hű feljegyzése által.

E napon nem világ horderejű, de mégis fontos esemény volt, a Szatmár-Németi városban létező prot. felsőbb leánynevelde felévi vizsgálata; szép hallgatóközönséget hozott össze a nagy reményű intézet iránti érdekeltség; tudom, sajnálni fogják sokan, hogy jelen nem lehetek, eleve nem tudván, de így akarta ezt, az intézet fíradhatlan felügyelője, hogy a nyilvános intézetnek felévi vizsgálója, csak magán vizsga legyen, a szülők és több közelebből érdekeltek jelenlétében. En szerencsés valék jelen lehetni; s minthogy gyermekeim az intézetbe nem jár, s egyébb az intézetbe nem köt, mint tiszta érdekeltség a nevelés és egyházi s szent ügye iránt, úgy hiszem a vizsga folyásáról teendő nyilvános szöveget, senki sem mondhatja érdekből eredtnek. Noha megvalva az igazat, érdekel, azon főérdekel fogott velem tollat, hogy ez intézet életvalóságán s a kezdethez mérten meglepő süker feletti örömet nyújtsam, és az intézetről azt mondjam jó lélekkel, a mimondatik Corneliusban Miltadesről: „talem futurum, qualem cogitum judicavi,” olyan hála Istennek a milyenek hittem hogy lesz, azaz nem látszat hanem lényeg; ezen én, tapasztalásból merített ismeretemet igazolnák, a jelen volt és leánykák előadásával teljesen megelégedett szülők egybangu nyilatkozatai, úgy hiszem pedig, hogy ez elég fontos bizonylat az intézet nevelés helyes irányban előhaladásáról.

Legelőbb is meg kell említenem, hogy a vizsgálaton jelen volt leánykák, minden külfény nélkül, egyszerű csinnal voltak öltözve, bizonynyal azért, hogy idejében megtanulják szent könyvünknek eme szavát, élők folyamán is megtartani: „a nők ékességé ne legyen külső, mely van hajóknak feltékerésében, aranyank viselésében, vagy palástoknak öltözetében, hanem a szívben elrejtett ember, a szelid és esendes léleknek roskadatlanóságában, mely az Isten előtt becsületes!” Nem a cifra öltözet gyönyörködtette a jelen levőket, hanem az értelmes és bátor felelet, a teljes otthonos jártasság a tanulmányokban és egyébb foglalkozásokban.

Nem volt tantárgy, melyet teljesen el ne sajátítottak volna a növendékek, a nyelvben nagy előhaladást mutattak, szép írásk méltán feltűnt mindenek előtt, a hasznos és szükséges kézi munkáknak igen nagyszáma vala látható, a jó hangnyomatu szavalmányok magyar és német nyelven kedvesen hatottak mindnyájunkra, úgy hogy e nap kedves emlékü mind reánk hallgatókra, mind bizonynyal kedves emlékü az intézet körül fíradt lelkes felügyelő urra, és a sikeres oktatást végzett buzgó egyénekre nézve.

Hogy a nevendékekre is maradandó emlékekkel bírjon ezen nap, több jutalmak osztattak ki, melyeket Gyene Károlyné önagysága egy virágcsokorban, és t. Gyene Károly ur több példánykönyvekben adtak.

Az intézet létszáma 58, kik közül 17 vidéki nevendék. Miután a helyiség ily magán vizsgálóra is igen szűknek bizonyult, ohajandó volna, ha a legközelebbi nyilvános vizsga, tágasabb helyiségben tartatnék, s mint-hogy egy delelőtti idő, igen rövid ily vizsgára, és a nevendékek elfáradást nem éreznek és ismernek gyönyörködtető feleleteik felmondásában, majd nyelv, zene, rajz, ének és kézi mű előhaladások felmutatásában, a vizsga félnap helyet lenne egy egész nap.

Mennyire magyar ez intézet, igazolja egy szepeségi születésű leány példája, ki az öszön jött ide, s most szépen folyvást beszél nemzeti nyelvünket; hogy mennyire német, igazolja azon általános szép német kiejtés melylyel beszéltek szavaltak a született magyar leánykák. A kik francia nyelvet tanultak, azok is szép előhaladást mutattak, így a zenében és rajzban.

A midőn immár köszönetet mondok a nevelés és az egyház nevében, az ernyedellenül, híven fíradozott vezér-oktatóknak, özv. Latinák Jánosnének, ki ez intézet emelésére megfizethetlen fáradozása, tapintatos eljárása, képzettsége s ügyeszerete által, melyek ez intézetet ily meglepő eredményre vezették, magának megynk haladása történetében helyet vívott, a lelkes tanári karnak, és az intézet buzgó igazgatója főgöndnök t. Gyene Károly urnak: Istenünk megsegítő kegyelmét kérem reájok ezutánra is, hogy legyen ez intézet várván váratott, közremunkálások folytán áldados kertje az okos keresztjén nőnevelésnek. És hogy ezen céljának, mely felé szépen törekszik, igazán megfellehessen ezen intézet: engedjenek meg, ha csekély véleményemet, mint nemü parányi részben szakértő, ideszúrom: a tantárgyak lehető rövidségben és ki részleiben adassanak elő, és nyelvet mivelő, érzelmet fejlesztő, szívet nemesítő, vallásosságot gerjesztő olvasmányok használtassanak, még pedig minél gyakrabban.

Egy hallgató.

ÉRDEKES TUDNIVALÓ.

(Vége.)

d.) Közös tőkék:

- 1. Az elhagyott árvák pénztára 1840-ben szegények-intézete pénztárával egyesítetttén, az utóbbiba kötvényekben ájtott — — — — — 1197 97 %₁₀
- 2. Az elhagyott árvák pénztárának keze-

lője, Nagy József elmarasztalása folytán befizettetett	27	4 ⁹ / ₁₀
3. 1833-ban az intézet pénztára fölöslegéből kamatra kiadatott	337	—
4. Az 1840 évi fölöslegből kamatra kiadatott	63	—
5. Az 1842 évi fölöslegből kamatra kiadatott	509	60 ⁶ / ₁₀
6. Az 1843 évi fölöslegből kamatra kiadatott	411	67 ⁴ / ₁₀
7. A kereskedő-társulat alapítványa	100	—
8. Az ugynevezett társasági táncvigalomból alapítvány	42	—
9. 1843-ban a műkedvelők előadásából alapítvány	168	—
10. Ugyanazon évben egy vándor-színész-társulat előadásából alapítvány	23	3
11. A kórházbani fonás- és tollfószásból alapítvány	118	7 ⁷ / ₁₀
12. Ujévi köszöntések megváltásából alapítvány	467	79 ⁶ / ₁₀
13. A es. k. megyetörvénysek által beadott bündjából alapítvány	203	—
14. A debreceni katonai hatóság által 1862-ben beküldött bündj tesz	30	—
Összesen:	3340	20²/₁₀

(Vége követ.)

HELYBELI HIREK.

⊙ E hó 30-án a dühöngő szélben a közel Mikola helység lángok martaléka lett. Leégett 100 gazda, elhamvadott a ref. paplak és iskolaház és sok állat, s a lángtól sebet kapott K. P. ur és neje. E pusztulás szemünkbe nem csak a részvét könnyeit hozta. A helybeli lelkes műkedvelők — V. K. indítványa folytán elhatározták, hogy ünnep má-od napján (apr. 6.) előadások egész tiszta jövedelmét — a mikolai szegényebb sorsú tűz által károsultak javára fordítják, — A mint tudjuk nemes lelkű műkedvelőnőink — legnagyobb örömmel ajánlották fel közreműködésüket. — Az ily tény nem szorult dícséretre, a nemes tettét — jutalmazza az ég s az öntudat. — Előadják e nemes célra a „Házassági három parancs“ énekes és igen kedves vigjátékot, s reményünk van hogy közönségünk, mely mindjárt a nyomor napján — sietett — igen igen szerencsétlen felebarátainkat segíteni, tömegesen fogja az előadást jövedelmezővé tenni.

Bérlet-jegyeik iránta bérlek az előadás napján reggeli 10 óráig rendelkezhetnek.

⊙ Műkedvelőink, kik a múlt hó 29-én a „Házasság rokkantja“it adták sikerrel, már eddig 4—500 ftot. hoztak össze a jótékony nőegylet s prot. nőnővelde javára, ugyan e célra fogják még adni f. hó 12-én „a kísértet“, című színművet — s az óvoda elnökétől vett szíves felhívás folytán az óvodaház árának pótlására — ugyan csak f. hó 19-én fogják adni „a esikóst“ s miután Latabár társulata azon napokban már megérkezik — előadásait ezzel befejezik mi nem csak azért — mert nekünk minden előadás életet nyújtott, de főleg jótékony célú intézeteink, s a szenvedő emberiség érdekében óhajtjuk, hogy e kitűnő tehetségekkel rendelkező s minden tagjában nemes gondolkodású műkedvelői társulat előadásaival. Mielőbb s minél gyakrabban találkozzunk, — már csak azért is mivel úgy vagyunk értesülve, hogy legelső alkalommal az íróiség egylet, s a színházi nyugintézet javára rendeznek pár előadást, s megvagyunk győződve, hogy áldozatra kész kis egyletünk, e célokra is oly eredményt fejtend ki a bérletgyűjtésben mint a jelen 6 előadásnál.

Egész köszönetünket az előadások végével tolmácsoljuk, itt csak keblünk feltörő tisztelete nem engedett hallgatni.

⊙ Városunk derék polgármestere értesülvén a mikolaiak szerencsétlenségéről, azonnal intézkedett, hogy részükre, pénzbeli s élelembeli gyűjtés eszközöltessék, az eredményt ez ideig nem tudjuk, de köszönetet mondunk áldozatkész polgártársunk Keresztes Gábornak, ki a szenvedőknek tetemes segítséget nyújtott, továbbá azontizedbiztos uraknak kik e gyűjtést személyesen vezették, vajha ez minden tízedben úgy lett volna, minthogy azokban, mindenkinek még nem volt alkalma filléreit és adományát elhozni, nyilvánítjuk, hogy a mikolaiak felsegélésére, szerkesztőségünk is elfogad, (arról nyilvánosan számol) minden adományt.

⊙ A Szamosból mart. 31-én ismeretlen ifjú hölgy hulláját fogták ki.

— A Stefanszky László által kisorsolt 80 oszt. ft. ért. becsült ismétlődő fal-órát a budai lotterian martius 28-án kibuzott 11dik

számmal Pyrker Ferenc szatmári főgymnasiumi tanár nyerte. — Mindig jó órát mutatson a jó szerencse adta óra!

⊙ Megyénkbeli Gyarmatról **B. L.** honfitársainknak dohány küldeménye érmet nyert a londoni kiállításon, s most a kiállító Europa főbb városából kapott megrendelést több mázsára. Okszeri dohánytermesztése még világhírűvé teszi a gyarmati dohányt.

⊙ Sárközön, mint halljuk, Nagy Mihály szintársulata működik; Latabár 25-én érkezik városunkba.

NYILTTÉR*)

Tiltakozom azon valótlan hír ellen, hogy én t. Esze Ferenc urnak valaha barminemű váltót vagy adóskötelezvényt adtam volna. Vele való viszonyom csak abból áll, hogy behajtás végett nagy összegekről kötelezvényeket adtam át — még nagy részben eredménytelenül.

Szatmár, mart. 29 1863.

Aszalay Antal.

I R O D A L O M.

LEHÓCKI JÁNOS könyvkereskedésében található könyvek jegyzéke.

Árak új pénzben.

Arbecht E. F. Az ember és neme, vagy felvilágosítás a természeti szerelem, természeti cél, a nem élveztet kormányzása, a fogamzás, terhesség és önmegtartóztatás fölől, egészséges gyermekek nemzésére és az erők és egészség fenntartására 1 ft. —

A házi orvos, vagy is 500 legjobb háziismer. Ezenkívül utmutatás miként kell élni hogy 100 éves kort éljen el az ember, továbbá a hidegvíz csudagyógyerejéről 1 ft. —

A pesti művelt társalgó. Nélkülözhetlen kézikönyv mindazok számára, kik a társadalmi életben szerepelni akarnak s a társaságokban magukat megkedvelteni kívánják, bővítve a: „biztos móddal, két hét alatt szép, művelt s gazdag menyaszonyra szert tenni.“ Szerző Egy pesti arszlán. Szépen bekötve. 1 ft. — (Folyt. követ.)

Üzlet.

Szatmárt, aprilis 1-én tartott heti vásár alkalmával behozatott termények ára következő: Tisztabuza 6 ft. 3 ft. 60 kr. Kétszeres 5 ft. 4 ft. 40 kr. Rozs 4 ft. Árpa 4 ft. 20 kr. Zab 2 ft. 30—60 kr. Tengeri 4 ft. 10—20 kr. Kása 10 ft. 40 kr. Főzelek 8 ft. 40 kr. Krumpli 2 ft 10—20 kr. Asszuszilva 8 ft. 20 kr. 7ft.

*) E rovat cikkeirért csak a sajtóhatóság előtt vállal felelőséget a Szerkesztőség.

H I R D E T É S E K.

Hirdetmény.

Az avasi közbirtokosság Szatmármegyében keblezett avasi birtokát szabályozás alá vévén, ezen birtok felmérésére s az azzal kapcsolatban álló mérnöki munkálatokra következő általános feltételek mellett, ezennel esődöt hirdet.

Az összes-birtok terület mintegy 150,000 Catastralis hold, ebből megközelítőleg 60,000 hold hegyes bérci birtok, a többi lapos tér; mindkét nemű birtokrész esetleges felmérése bár egy szerződésben felvétethetik, mindazon által a foganatosítás külön is eszközölhető, e végből: valamennyi előforduló munkálatokra az ajánlatok következőleg teendők:

- a) Általán az előleges trigonometriai triángulatóióért.
- b) A bérci és az ezen természetű közösbirtok felmérésére, térképzésére, teleknyvezésére, s mindazon munkálatok megtételére, melyek mellett a birtok rendezés és hitelesítés megtörténhetik.
- c) A felmérés s a szabályozási per alapján eszközözendő részlet birtokoknak az egyes birtokok szerinti elosztása s tettleges kihatására.

d) Az esetleg előadható, sik mérő részletes felmérésére s az ezzel összefüggésben álló minden mérnöki munkálatok megtételére beleértve az ujbirok kiosztását is.

Mérnök urak, kik hajlandók ezen nagy mérvű munkálatot elvállalni, szakbeli képzettségük igazolása, s elegendő biztosíték teljes hitelű kimutatása mellett írott ajánlataikat f. évi april 25-ig, Bösörményi Károly ügyvédhez Szatmárra annál bizonyosabban küldjék be, minthogy ugyan ezen hó 29-én e tárgyban az arra megválasztott bizottmány véglegesen fog határozni.

A felmérésre vonatkozó részletes feltételek szinte Bösörményi Károlynál a kittizött határideig Szatmáron megtekinthetők.

Kelt Szatmáron mart. 25. 1863.

B. Vécsey Miklós,
választmányi elnök.

2—3

Nyomatott Kovács Mártonnál Szatmárt (Templom-utca 548 sz.) 1863.

Hirdetmény.

Alulirt ajánlja a t. c. gazdaközönség nagybecsű figyelmébe, Vidacs alakban készült **ekéit** és **eketaligáit**, melyek jóságáról kezességet vállal. Ily ekéje alulirtnak a szatmármegyeyi gazdasági kiállításon dícsérő oklevelet nyert.

Elvállal alulirt továbbá: megrendeléseket bármimemű **gépekre**, s ezek javításait is a legjutányosabban eszközözendli.

Ekéinek s eketaligáinak egyedüli kizárólagos raktára **JURÁCSKÓ DÁNIEL** helybeli vaskereskedésében van, hol is a gépészetbe vágó mindennemű megrendelések szintén elfogadhatnak. —

Lelkes István, gépész.

3—6 Műhelye van az apácázárda melletti sarokházban, 4326 sz. a

Hirdetmény.

Alant írott ajánlja a n. é Gazda közönségnek bőven ellátott, s jól készült **VIDACS** alakú **vas eke** raktárát **2 3** és **4-ed** rendűekben a legjutányosbb áron, ugy szinte a tölevásárlott elhasznált ekéket mérsékelt áron kijavítatja.

4—5

Id. Koós Lajos.

Eladó juh.

Sima községben Tetes. Uray Antal urnál van illő árért 70—80 darab magyar válogatott anya juh, és vagy husz darab tavalyi ju eladó.

Értekezhetni Simába a tulajdonosnál.